

INFORMATOR

Združenja borcev za vrednote NOB Kočevje

September, 2025; leto III; številka: 31; Uredniški odbor: IO ZB Kočevje, zanj Dušan Zamida

Poklon žrtvam na Rabu

Mesec september je za ZB Kočevje mesec spomina na kapitulacijo italijanske vojske leta 1943 in konec terorja enega od fašističnih zavojevalcev na našem ozemlju, ki je povzročil toliko gorja v Plešah, v Taborski steni, na Preži, v osilniški in kolpski dolini, v Starem Logu, v Rogu in še v mnogih krajih naše Kočevske. Na eni strani veselje, na drugi pa neizmerna žalost, ko so po osvoboditvi taborišča Rab svojci zaman čakali, da se njihovi dragi vrnejo domov. In zato preživeli taboriščniki, svojci žrtev in prijatelji ter vsi, ki skrbimo za to, da se zločin ne pozabi, vsako leto prihajamo v spominski park pokopališča italijanskega koncentracijskega taborišča Kampor na otoku Rabu.

Prireditve se je odvijala na obnovljenem spominskem pokopališču, za katerega sta sredstva prispevali vladi Slovenije in Hrvaške. V imenu ZZB Slovenije je predsednik Marijan Križman podelil posebno zahvalo najbolj zaslužnim za obnovo, med njimi ministru za obrambo RS mag. Borutu Sajovicu in prejšnjemu ministru Marjanu Šarcu, ki je z aktivnostmi pričel.

Tako govornika obeh pobratenih mest Raba in Kočevja kot tudi predstavniki borčevskih organizacij Slovenije, Hrvaške in Italije so se obema vladama

zahvalili. V svojih govorih so poudarili, kako pomembno je, da se vsako leto udeležujemo slovesnosti in poklonimo žrtvam, saj bomo le tako ohranili spomine na tiste tragične dogodke.

Župan mesta Rab je prisotne nagovoril, naj razmislijo, ali vsak naredi dovolj, da ob grozotah, ki se dogajajo v bližini naših domov, naredi vse, kar bi lahko. Ali se svet od grozot, kakršna je bila tudi na Rabu, ni naučil dovolj, oziroma ali ima svetovna vest slab zgodovinski spomin.

Predsednik italijanske veteranske organizacije ANPI Fabrizio De Sanctis je ob vzponu novega fašizma po svetu mladim obiskovalcem prireditve sporočil »bodite stražarji spomina, kajti samo če boste poznali preteklost, boste lahko gradili drugačno prihodnost«.

Tudi naš minister za kohezijo in regionalni razvoj Aleksander Jevšek je poudaril pomen spominjanja, saj se danes soočamo s pritlehnim potvarjanjem zgodovine, s porastom desnega populizma, ki z leporečjem skuša oprati sramotno dediščino kolaboracije. Novodobni fašizem in nacizem znova dvigujeta glavo in na nas je, da se temu odločno upremo.

slovenski minister za obrambo mag. Borut Sajovic in župan mesta Rab Nikola Grgurić.

V naslednjem letu praznujemo 40 letnico pobratenja z občino Rab. V ZB Kočevje se bomo ponovno potrudili in s pomočjo občine Kočevje in vsakoletnega organizatorja Janeza Maršiča pripravili obisk taborišča v še večjem številu kot letos. Vljudno vabljeni, da se nam pridružite! ZA

Župan občine Kočevje Gregor Košir je v svojem govoru tako kot predhodniki poudaril, da se bomo tudi mi s Kočevskega vedno vračali na Rab in skrbeli, da žrtve taborišča na Rabu ne bodo nikoli pozabljene.

V spomin na obnovo spomenika je bila posajena tudi oljka, ki sta jo ob zaključku prenove zalila

Koprivnik 2025

Letošnjo prireditev v spomin na padle borce in odmevno partizansko zmago za ohranitev osvobojene Bele krajine jeseni 1944 je v Koprivniku zaznamoval bogat kulturni program in navzočnost preko 250 obiskovalcev. Med njimi župan občine Kočevje Gregor Košir, evropski poslanec dr. Vladimir Prebilič, član predsedstva ZZB Janko Veber, predsednik ZB Črnomelj Jože Jerman, predsednik ZB Ribnica Danilo Divjak, predsednik društva za vzdrževanje partizanskih grobišč Rog Jože Florijančič, s Hrvaške sta prišla predsednik antifašističnih borcev in antifašistov Primorsko – goranske županije Dinko Tamarut in njegov namestnik Vilim Malnar, svetnik občine Kočevje Jože Kure in častni član ZB Kočevje Jože Oberstar. Po dolgi odsotnosti in uspešnem okrevanju pa se

nam je pridružil tudi predsednik ZB za vrednote NOB Kočevje Dušan Zamida.

V kulturnem programu so poleg Kočevske godbe in Moškega pevskega zbora Svoboda nastopili še recitatorki Živka Komac in Vanda Bratož, obe z avtorskimi pesmimi, pevka Neja Komac, harmonikarka Slavica s hčerko Milo in vokalno instrumentalna zasedba Škrlatni Škržati iz Ljubljane, ki je po že končani prireditvi še dolgo skrbela za prijetno druženje.

Poleg praporščakov ZB Kočevje in ZB Črnomelj je prireditev spremljala tudi 1. spominska belokranjska partizanska četa, za varnost in senco pod šotori so poskrbeli gasilci PGD Kočevje, za pijačo in okusno hrano pa Janežičevi.

Slavnostni govornik je bil polkovnik slovenske vojske, predsednik območne zveze veteranov vojne za Slovenijo LJ in častni predsednik Zveze slovenskih

častnikov Miha Butara, o katerem je povezovalka programa Zlata uvodoma povedala, da je to tisti častnik, ki je leta 1991 zavrnil ukaz nadrejenega, naj napade vojašnice v Ljubljani. Zavedal se je namreč, da bi s tem lahko sprožil odziv vojske JLA, ki bi imel za posledico tudi številne civilne žrtve. Prav zato je med pripadniki TO in nosilci osamosvajanja deležen zaupanja in spoštovanja, kar je razbrati iz jasnega in razumljivega vrednotenja njegovega prispevka v vojni za Slovenijo leta 1991.

Polkovnik Miha Butara je svoj govor začel :

V poplavi laži in potvarjanj zgodovinskih dejstev s katerimi se srečujemo vsakodnevno in na nas padajo kot neustavljive dežne kaplje ter se vztrajno prelivajo v slovenski prostor in tako rušijo naše medsebojne odnose, moram poudariti naslednje: Ne smemo pozabiti navir zla na območju Ljubljanske okupacijske pokrajine Italijanov. Nekateri pripadniki katoliške politične struje in slovenske cerkve so že pred vojno simpatizirali s fašizmom. Kolaboracija z okupatorjem se je pričela kmalu po okupaciji Slovenije in pri tem je ključno vlogo odigral škof Rožman. Tri dni po uradni kapitulaciji Jugoslavije 20. aprila je obiskal visokega fašističnega komisarja Emilia Grazioli ter mu izjavil: »Kar setičesodelovanja

predstavnikov cerkve z novo oblastjo fašistične Italije... priznavamo oblast, ki je nad nami in bomo po svoji vesti radi sodelovali«. 3. maja 1941, ob uradni priključitvi Ljubljanske pokrajine k fašistični Italiji, je škof Rožman Grazioliju poslal pismo, v katerem mu je obljubil »popolno lojalnost«. Sledilo je pismo Bana Marka Natlačena in 27 uglednih Slovencev, ki so istega dne poslali pismo hvaležnosti Mussoliniju, v

katerem so izrazili »veselje in ponos nad vključitvijo slovenskih ozemelj v veliko kraljevino Italijo« ter sporočili, »...prejmite tudi, Duce, izraze naše brezpogojne vdanosti in sodelovanja«. In to so si izdajalci dovolili narediti po grozovitem terorju italijanskih fašistov nad Primorskimi Slovenci, ki so jih poskušali sistematično asimilirati, potujčiti in popolnoma uničiti kot manj vreden narod.

»Ko se srečamo s tako raso, kot je slovanska - manj vredna in barbarska - ne smemo proti njej izvajati politike sladkorčkov, temveč politiko palice ... Ne bojimo se več žrtev ... Meje Italije morajo potekati po Brennerju, po Snežniku in po Dinarskem gorstvu ... Mislim, da se sme žrtvovati 500.000 barbarskih Slovanov za 50.000 Italijanov.«

Naj bo jasno vsem za veke vekov naslednje: Slovenska partizanska vojska je, pod vodstvom OF, delujoča kot del Jugoslovanske ljudske armade, v sestavi velike zavezniške koalicije, Amerike, Velike Britanije, Rusije in Francije, velika zmagovalka nad nemškim nacizmom in italijanskim fašizmom v 2. Svetovni vojni. Ponovno poudarjam naj bo jasno tudi to, da so Rupnikovi domobranci delovali tako v sestavi nemške SS policije kot njenih pomožnih SS sil.

V nadaljevanju je tov. Miha Butara govoril o času druge svetovne vojne na Kočevskem in o Roški ofenzivi leta 1942 ter o veliki zmagi borcev XVIII. divizije leta 1944 nad nemškimi in domobranskimi SS enotami, kateri je posvečena tudi vsakoletna prireditev v Koprivniku.

O današnjem času v luči vse večje eskalacije neo fašizma in neo nacizma pa je citiral pisatelja in duhovnika Finžgarja, ki pravi, da je kolaboracija velik

črni madež, »Rajši so sprejeli orožje, obleko in denar od okupatorjev za boj zoper brate Slovence. To je v slovenski zgodovini najbridkejši črni madež, ki ga noben izgovor ne more izbrisati. Razumljivo je trdno krščansko prepričanje, razumljiva kapitalistična usmerjenost, nerazumljiva in po vesoljnem svetu obsojena pa je drznost, da sežeš po orožju smrtnega narodnega sovražnika za boj zoper svoje brate. To je bolečina vseh!

Naj se ve, da so borci, partizani, sodelavci OF in vsi pripadniki narodnoosvobodilnega gibanja v veliki meri omogočili osnove za nadaljnje utrjevanje slovenske državnosti in njene samostojnosti ter suverenosti, katero smo v celoti dosegli pripadniki mlajših generacij v letu 1991 v prepričanju, da bo življenje steklo za vse na lepši in boljši način. Temu na žalost ni tako. V vsem tem času so se razmere poslabševale. Razočarali so nas mnogi v katere smo verjeli, pa naj si bodo katerekoli politične barve. Preprosto ne morem razumeti tega, da se vrh politične opozicije na čelu z Janezom Janšo, pajdaši z ustaštvom in privrženci ustaštva na Hrvaškem. Kot da ustaši niso izvajali klanja, pobijanja in morije naših ljudi ter požigov vasi. Vas Planino nad Podbočjem so požgali že septembra leta 1942. Pred tem so pobili in poklali 36 moških iz vasi in okolice. Vas in spomenik ustaškim žrtvam je že vrsto let nemi pričevalec grozodejstev morilskih ustašev NDH na naših tleh. Tega nikoli ne pozabimo!«

Škof Grmič obsoja kolaboracijo zaradi katere so

se zgodili povojni poboji. V intervjuju za Nedeljski dnevnik je povedal: »... klerikalni voditelji in voditelji katoliške akcije ter del predstavnikov uradne cerkve v Sloveniji so pogнали del slovenskega ljudstva v boj zoper Osvobodilno fronto... Vendar je najhuje bilo to, da so svoje bojovnike pridružili nemškim policijskim enotam. Slepili so jih potem do konca... in jih odpeljali na Koroško, da so jih Angleži kot izdajalske enote vrnili in je večina njih s smrtjo plačala ceho. Kaznovani bi morali biti v resnici voditelji, a ti so se umaknili na varno...«

Škofa Grmiča je tov. Butara osebno poznal. Bil je velik in moder mož.

Danes v teh napetih časih polnih hudih manipulacij, zlonamernosti in zlobnih podtikanj gre ponovno za Slovenijo. Tudi na prihajajočih volitvah bomo odločali o svoji usodi. Še bolj kot kadar koli prej gre tako za Slovenijo kot tudi za našo svobodo. Ne smemo pozabiti, da smo skozi zmago v NOB iz naroda hlapcev postali narod junakov. Zato odločitev med fašizmom in svobodo ne sme biti težka. Za Svobodo in boljše življenje moramo dati svoj glas in svojo besedo.

Nato je še poudaril, da je Evropska skupnost nastala po peklju II. svetovne vojne, na temelju velike zmage zaveznikov nad fašizmom in nacizmom, zato je potrebno njen osnovni temelj še toliko bolj varovati in ga krepiti v današnjem nestabilnem času ter ga tako spoštljivo braniti z vsemi razpoložljivimi sredstvi. SF/SN

Narodni heroji Kočevske

Od Informatorja št. 25 naprej bomo v vsakem Informatorju predstavili po enega od osmih narodnih herojev Kočevske, katerih kipi stojijo v Parku herojev pri Gimnaziji Kočevje. Prepričani

smo, da marsikdo ne pozna njihovih življenjskih zgodb in ne ve, zaradi kakšnih zaslug med NOB, si je posameznik zaslužil tako visoko odlikovanje - Red narodnega heroja. To je bilo jugoslovansko vojaško odlikovanje, ki so ga podeljevali udeležencem narodnoosvobodilnega boja, ki so se junaško izkazali v boju in za herojsko držo pred razrednim sovražnikom.

ANDREJ CETINSKI – LEV (1921 - 1998)

Andrej Cetinski, s partizanskim imenom Lev, narodni heroj, nosilec partizanske spomenice, general major, je bil rojen 30. novembra 1921, v Banji Loki, prelepi vasi nad Kolpsko dolino, ki jo je do zadnjih trenutkov svojega življenja nosil v srcu in srčno prijateljeval s svojimi rojaki Kostelske in Kolpske doline. S soprogo Pepco, hčerko Alenko in sinom Aljošo je veliko pomladi in poletij preživel na skromnem vikendu, ki sta ga zgradila na pogorišču njegove domačije, ki so jo med vojno do tal požgali Italijani.

Že jeseni leta 1941 je še ne dvajsetletni Andrej aktivno sodeloval v OF, postal je eden od njenih ustanovnih članov. Spomladi leta 1942 sta s prijateljem domačinom Karlom Briškijem – Zmajem podrla telefonske drogeve blizu Banje Loke, kar je bila prva sabotažna akcija v teh krajih.

Aprila leta 1942 je s prvo skupino prijateljev prostovoljcev odšel v partizane na Stružnico pri Banji Loki, kjer se je pravkar ustanovil Kočevski bataljon. To so bili: Pepi Kajfež – Tiger, Karel Briški – Zmaj in njegov brat Jože, Ivan Vičič iz Novih sel in Andrej Cetinski – Lev. S partizanskimi imeni jih je še isti večer »krstil« neustrašni mitraljezec Milan Vukelič – Jaka, Lev pa je postal njegov pomočnik.

Konec aprila je bil ob Kočevskem bataljonu ustanovljen udarni vod, druga takšna enota v slovenskih partizanih, za Dakijevo letéčo četo. Andrej je bil v udarnem vodu do septembra 1942, ko so se skupaj s Kočevskim bataljonom vključili v novoustanovljeno Cankarjevo brigado v Lapinjah na Kočevskem.

Vsa leta vojne je bil zares neustrašen borec, partizan, vedno v prvih bojnih vrstah tudi potem, ko je bil komandant brigade in operativne skupine brigad. Zaradi poguma in organizacijskih sposobnosti je postal vzor mnogim borcem.

Decembra leta 1942 je bil imenovan za komandirja čete v Cankarjevi brigadi, nato za komandanta bataljona in namestnika komandanta brigade.

Uspešno je vodil borbe z okupatorjem v času velike italijanske Roške ofenzive, v napadu na Kostanjevico, Metliko, Šentrupert, Žužemberk in Kočevje ter poleg drugih v bitki v Jelenovem žlebu marca 1943, ko je prvi sprejel boj z Italijani.

Marca 1944 je opravil višji oficirski tečaj in Glavni štab NOV in POS ga je poslal na Štajersko za komandanta Pohorske brigade (XI: SNOUB Miloša Zidanška), ki ji je poveljeval do oktobra 1944. Vrhunec uspehov je Pohorska-Zidanškova brigada

dosegla avgusta 1944 z osvoboditvijo Gornjega Grada. Zanj je dobil pohvalo Vrhovnega štaba NOV in POJ ter Glavnega štaba NOV in POS. Od oktobra 1944 je bil poveljnik operativnega štaba za Šlandrovo in Zidanškovo brigado tudi v času velike nemške ofenzive pozimi 1944/45. Sodeloval je v preboju iz nemškega obročja na Menini planini v noči na 16. marec 1945. Ko so jih obkolili Nemci, je dramatične dogodke takole opisal Andrejev soborec in doživljenjski prijatelj Alojz Vindiš - Dunda: »Obkolili so nas, da nismo videli izhoda. Osebna hrabrost, iznajdljivost in odločnost so bila dejanja, ki so rešila brigado hudih izgub«.

Od marca leta 1945 je bil Lev komandant Štajerske grupe odredov, maja 1945 pa je postal komandant Bračičeve brigade, s katero je sodeloval v zaključnih bojih na avstrijskem Koroškem. Brigadi je poveljeval tudi v bojih z devetkrat močnejšimi umikajočimi se nemškimi in kolaboracijskimi enotami, 11. maja 1945, pri Borovljah, v katerih je sodeloval tudi Koroški odred.

Na Pohorju je med vojno postal junak – legenda. Spoštovali ga niso le borci, ampak tudi kmetje, ki so delili usodo s Pohorsko brigado. Po vojni se je pogosto vračal na Pohorje in obiskoval partizanske domačije. Po dostopnih podatkih je sodeloval

kar v 107. bojih na Dolenjskem, Štajerskem in Koroškem, do poslednjega boja v drugi svetovni vojni, 16. maja 1945.

Andrej Cetinski je bil najbolj zaslužen, da je ob 55. obletnici vstaje na Kočevskem izšla knjižica s tem naslovom. Kako human in velik človek je bil, je odražal tudi njegov odnos do duhovnikov, ki so sodelovali z OF. Prijateljeval je s pokojnim duhovnikom Matejem Francem, dr. Vekoslavom Grmičem in drugimi. Osebnostno je bil vse življenje proti vsakim levičarskim in desničarskim skrajnostim, zato je spoštoval ljudi tudi drugačnih političnih pogledov od njegovega.

V svojih spominih je Lev zapisal ta dogodek:

»Aprila leta 1942 sem že kot partizan, a v civilu, vsak dan nosil hrano v partizanski tabor na Stružnico. Nekega dne, ko sem šel v vas po hrano, me je pri župnišču ustavil naš župnik Alojz Strah in dejal: »Andrej, vidim te, da vsak večer prideš v vas. Vem, zakaj hodiš. Vsak večer, ko prideš v vas, poglej v našo drvarnico.« Naslednjega večera, po treh dneh od prihoda partizanov na Stružnico, je bila v drvarnici pripravljena lepo pletena košara, polna različnih dobrot in tako vsak naslednji večer. S tovarišem Briškijem sva si jo ogledala in bila presenečena, kaj vse je bilo v njej: suho svinjsko pleče, kranjske klobase, koruzna moka, domač kruh, velika rozinova potica, dve steklenici žganja, na katerih je bil listek: Žganja ne piti. Koristite ga za rane in poškodbe vaših in mojih fantov.«

Andrej Cetinski - Lev spada med najbolj hrabre in med borci zelo priljubljene partizanske komandante na Slovenskem.

Od osmih, so le trije heroji Kočevske preživel NOB

redom zaslug za ljudstvo II. stopnje, redom bratstva in enotnosti II. stopnje, redom ljudske armade III. stopnje, partizanskim križem (Poljska) in partizansko spomenico 1941. Leta 1985 je bil imenovan za častnega občana občine Kočevje, v kočevskem parku narodnih herojev pa stoji njegov doprski kip, skupaj s še sedmimi heroji Kočevske.

Umrli je oktobra 1998 v Ljubljani. Prvi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan je ženi Pepci v sožalnem pismu med drugim zapisal: »Drug za drugim odhajajo možje, ki sem jih zelo spoštoval,

ker so imeli zelo jasna merila o pravično urejenem svetu, o svetu brez krivic, o svetu prijaznem vsem ljudem in ki so uresničitvi teh meril in idealov posvetili vse življenje. Verjeli so v ta svet. Takšni ljudje so bili tudi moji starši. Takšen človek je bil tudi Andrej Cetinski partizan Lev, moj dober tovariš in prijatelj. V čast si štejem, da me je tudi on štel med svoje prijatelje. »

Življenjepis povzet po zapisu sina Aljoše, fotografije je prispevala hčerka Alenka.

